

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO NIEWPISANEGO DO REJESTRU ZABYTKÓW

1. Nazwa

HISTORYCZNY UKŁAD RURALISTYCZNY WSI

2. Czas powstania

XIII w.

3. Miejscowość

STARY HENRYKÓW

9. Materiały graficzne

4. Adres (ulica, nr posesji)

5. Przynależność administracyjna

województwo **dolnośląskie**

powiat **ząbkowicki**

gmina **Cieptłowody**

6. Współrzędne geograficzne

50° 39' 59.244" N 16° 58' 49.683" E

7. Użytkowanie obecne

Rolnictwo, mieszkalne, gospodarcze

8. Stan zachowania

4

10. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie

Nazwa:

Wzmiankowana w źródłach m.in. jako: Heynricoue (1234 r.), Enricove (1270 r.), Antiquum Heinrichau (1338 r.), Altenheinrichau (1667 r.), Alt-Heinrichau (1816 r.). Od 1947 r. Stary Henryków.

Historia:

Po raz pierwszy w źródłach pisanych Stary Henryków pojawia się XIII w. jako własność prywatna. W 1338 r. został on darowany cystersom z Henrykowa jako darowizna. Pozostał ich własnością aż do kasaty sekularyzacji dóbr klasztornych w 1810 r. Najprawdopodobniej już w XIII w. powstał we wsi pierwszy kościół katolicki, w którego miejscu został później wzniesiony istniejący do dzisiaj kościół św. Marcina. Po sekularyzacji, Stary Henryków został nabyty jako jedna z wielu okolicznych wsi przez Frydenkę Luizę Wilhelmine von Hohenzollern. W 1840 r. w Starym Henrykowie znajdowało się 76 domów, sołectwo, gorzelnia, folwark, kościół i szkoła parafialna. W poł. XIX w. wieś odziedziczyła księżna Zofia von Sachsen-Weimar-Eisenach. Rodzina księżnej była właścicielami Starego Henrykowa do 1945 r.

Charakterystyka zabytku:

Stary Henryków średniej wielkości wieś o układzie wielodrożnicy, który mógł stanowić ewolucje pierwotnej owalnicy. Przez wieś przebiega droga w kierunku pobliskiego Henrykowa. Na obszarze historycznego układu ruralistycznego wsi znajduje się głównie mieszkalno-gospodarcza zabudowa zagrodowa z przełomu XIX i XX w. Są to najczęściej murywane budynki kryte dachem dwuspadowym o poszyciu z dachówki ceramicznej. Wśród zabudowy wsi wyróżnia się kościół katolicki św. Marcina o średniowiecznej metryce, wielokrotnie przebudowywany m.in. w XVII w. Z uwagi na średniowieczną metrykę wsi domniemywa się obecności relikwów archeologicznych w warstwie podziemnej w formie nawiszeń kulturowych, wytworów kulturowych bądź ich śladów albo zabytków ruchomych, będących tym wytworem.

Zagrożenia i postulaty konserwatorskie:

Istotnym zagrożeniem jest niekontrolowane zastępowanie historycznej zabudowy współczesnymi obiektami, które swoją bryłą, wymiarami, materiałami lub stylistyką kontrastować z tradycyjną zabudową historycznej. Należy objąć indywidualną ochroną konserwatorską najbardziej wartościowe elementy zabudowy, a nową zabudowę kształtować jako nawiązującą do tradycyjnej zabudowy z regionu Przedgórze Sudeckiego. Ochronie powinny podlegać również historyczna dominantka wsi w postaci wieży kościoła.

• **Bibliografia:**

- Knie J., *Alphabetisch-statistisch-topographische Uebersicht der Dörfer, Flecken, Städte und andern Orte der Königl. Preuß. Provinz Schlesien*, Breslau 1830.
- Knie J., *Alphabetisch-statistisch-topographische Uebersicht der Dörfer, Flecken, Städte und andern Orte der Königl. Preuß. Provinz Schlesien*, 1845.
- Zimmermann F.A., *Beiträge zur Beschreibung von Schlesien*, Brieg 1789.
- *Słownik geografii turystycznej Sudetów, Wzgórze Niemczańsko-Strzezińskie*, Marek Staffa red., Wrocław, 1993.
- **Kartografia:**
- *Messischblatt, 1: 25 000, 5367 Lauenbrunn*, 1937.

11. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

12. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

Jędrzej Musiał, wrzesień 2022 r.